

20. Wang, J., Wu, X., Lai, W., Long, E., Zhang, X., Li, W., Zhu, Y., Chen, C., Zhong, X., Liu, Z., Wang, D., & Lin, H. (2017). Prevalence of depression and depressive symptoms among outpatients: a systematic review and meta-analysis. *BMJ open*, 7(8), e017173. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2017-017173>

21. Wormgoor, S. G., Dalleck, L. C., Zinn, C., & Harris, N. K. (2017). Effects of High-Intensity Interval Training on People Living with Type 2 Diabetes: A Narrative Review. *Canadian journal of diabetes*, 41(5), 536–547. <https://doi.org/10.1016/j.jcjd.2016.12.004>

22. Zammit, G. K., Weiner, , Damato, N., Sillup, G. P., & McMillan, C. A. (1999). Quality of life in people with insomnia. *Sleep*, 22 Suppl 2, S379–S385.

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.12\(185\).34](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.12(185).34)

Радченко Л.О.

д.фіз.вих., професор, Національний університет фізичного виховання і спорту України
<https://orcid.org/0000-0002-5149-2952>

Єрмолова В.М.

к.фіз.вих., доцент, Національний університет фізичного виховання і спорту України
<https://orcid.org/0000-0002-6073-0449>

Кроль І.М.

к.фіз.вих., Національний університет фізичного виховання і спорту України
<https://orcid.org/0000-0003-3021-3181>

ОЛІМПІЙСЬКА ОСВІТА – СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Анотація. Матеріал статті спрямовано на висвітлення місця і ролі олімпійської освіти в системі національної освіти та окресленні шляхів її використання в освітньому процесі учнівської та студентської молоді. Розглядаючи олімпійську освіту, як педагогічний процес, що базується на ціннісному потенціалі олімпійського руху та пов'язаний із соціальними процесами, що відбуваються у суспільстві; базуючись на переконанні, що олімпійська освіта сприяє гуманітарному розвитку учасників освітнього процесу, в рамках дослідження нами виділено та систематизовано програми та проекти, що реалізуються для школярів та студентів України, як в межах закладів освіти, так і у позанавчальний час.

Ключові слова: освіта, олімпійська освіта, олімпізм, освітні програми та проекти, суспільство

Lidiia Radchenko, Valentina Ermolova, Iryna Krol. Olympic education is a part of the national education system

The article is aimed at highlighting the place and role of Olympic education in the national education system and outlining the ways of its use in the educational process of schoolchildren and students. Considering Olympic education as a pedagogical process based on the value potential of the Olympic Movement and related to social processes in society; based on the belief that Olympic education contributes to the humanitarian development of participants in the educational process, the study identifies and systematizes programmes and projects implemented for schoolchildren and students in Ukraine, both within educational institutions and in extracurricular time.

Keywords: education, Olympic education, Olympism, educational programmes and projects, society

Постановка проблеми. Освіта, це основний будівельний блок, що забезпечує розвиток будь-якого суспільства. Інвестиції в освіту – найкращий вклад, який можна зробити у побудову здорової та процвітаючої країни.

У Загальній декларації прав людини, що була ухвалена у 1948 році, зокрема, у Статті 26 зазначається, що: «Кожна людина має право на освіту» [10].

Розглядаючи освіту, не лише як окремо взяте право, а гарантію цілої низки свобод та інтелектуального розвитку людини, завдяки яким перед людьми відкривається широкий спектр найрізноманітніших можливостей, Концепція сталого розвитку ООН до 2030 року передбачає рівні шанси для всіх дітей Землі на здобуття повноцінної та якісної освіти [8].

Четверта ціль у сфері сталого розвитку передбачає «Забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання протягом усього життя для всіх».

Аналіз літературних джерел. Фахівці відзначають, що наслідками перерваного в ранньому віці освітнього процесу є безробіття, бідність, ранній шлюб, рання вагітність тощо. Серед причин, які сприяють збільшенню кількості дітей, вимушених перервати навчання, зазначаються такі чинники, як злидні, гендерна нерівність, інвалідність, трагедії в сім'ях, війни та збройні конфлікти, а також думка, про те, що освіта не може окупити вкладені в неї кошти [10].

Ті ж фахівці відзначають і те, що здобуття освіти закладає підґрунтя для поліпшення соціально-економічних умов життя людей і відіграє ключову роль у забезпеченні виходу зі злиднів.

Повноцінною складовою в системі загальної освіти є – олімпійська освіта. Відповідно до визначення професорів В.М. Платонова та М.М. Булатової [1], під поняттям «олімпійська освіта» логічно розуміти використання всієї широти та глибини змісту олімпійського руху з його значною історією та сучасністю, досягненнями, проблемами, протиріччями, складними зв'язками з різноманітними сферами життя світової спільноти як важливої складової частини гуманітарної освіти та гуманістичного виховання, що в свою чергу, дозволяє говорити про доцільність систематизації та висвітлення ефективних шляхів інтеграції олімпійської освіти в систему загальної освіти в країні.

Мета роботи полягає у висвітленні місця і ролі олімпійської освіти в системі національної освіти та окресленні шляхів її використання в освітньому процесі учнівської та студентської молоді.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел, синтез та узагальнення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Результати дослідження. В законі України про освіту відзначено, що «Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору» [4].

Що в свою чергу, відповідає загальноосвітнім підходам, і відповідно, освіта, в нашій країні, виконує кілька основних функцій [4], зокрема:

- надання знань і навичок: освіта допомагає людям розвивати критичне мислення, навички вирішення проблем і комунікації; знання дозволяють зрозуміти різні аспекти життєдіяльності людини;
- соціалізація: освіта допомагає людям засвоїти норми, цінності та поведінку членів суспільства; завдяки освіті люди вчаться взаємодіяти з іншими, орієнтуватися в соціальних структурах; діти стають відповідальними громадянами;
- передача культури: освіта допомагає передавати культурні цінності та знання від одного покоління до наступного; вивчаючи історію, літературу, мистецтво та інші аспекти культури, люди отримують глибше розуміння власної культури та світу навколо них;
- економічний розвиток: освіта дає людям навички та знання, необхідні для праці, результати якої основою економіки; освіта стимулює інновації та креативність, створюючи нові ідеї та технології, які можуть сприяти економічному зростанню;
- *особистий розвиток*: освіта допомагає людям розвинути почуття власної гідності та впевненості в собі; поставити мету та визначитись із напрямком розвитку в житті; заохочуючи особистий ріст і розвиток, освіта допомагає людям у досягненні цілей та реалізації власного потенціалу;
- *соціальна мобільність*: освіта може допомогти подолати бар'єри та створити можливості для людей з неблагополучного середовища досягти успіху та процвітання.

Реалізація олімпійської освіти в сучасному світі здатна посилити функції та позитивний вплив освіти. Незважаючи на те, що «олімпійська освіта», як термін, введений у словообіг у середині ХХ ст. (автором терміну вважають засновника олімпійського руху сучасності – барона П'єра де Кубертена), витоки цього явища беруть початок в культурі Еллади, традиціях давньогрецької атлетики, в системі освіти та виховання еллінів.

Основу давньогрецької системи освіти становила калокгатія – синтез фізичної краси та духовної досконалості людини. Освіта включала три однаково важливі частини: інтелектуальну, музичну та фізичну [2]. І, саме розвиток гармонійної особистості через спорт, П. де Кубертен вважав головним освітнім завданням олімпійського руху. Він підкреслював, що олімпійський рух може стати школою виховання шляхетності та моральної чистоти, так само, як фізичної витривалості і сили; формувати характер і зміцнювати моральну силу людини, а тому сприяти гармонійному розвитку особистості [7].

Результатом науково-дослідної діяльності барона П'єра де Кубертена, що була тісно пов'язана із досвідом педагогічної роботи, стало створення концепції «спортивної педагогіки», пізніше – обґрунтуванням «філософії олімпізму» й «олімпійської педагогіки», а ще пізніше – «олімпійської освіти» [6].

Загалом, вперше термін олімпійська освіта, на офіційному рівні пролунав у 1897 р. на III Сесії Міжнародного олімпійського комітету (Гавр, Франція); пізніше питання олімпійської педагогіки в тому чи іншому вигляді розглядаються на кожній Сесії МОК, а олімпійська освіта поступово набуває все більш важливого значення [7]. Свідченням цього є резолюція, що була прийнята на III сесії Міжурядового Комітету з фізичного виховання і спорту при ЮНЕСКО (1983 р.), відповідно до якої всі держави-учасниці Комітету мають «ввести до освітніх програм та посилити викладання олімпійських ідеалів у закладах загальної середньої освіти та інших навчальних закладах відповідно до системи освіти в країні» [9].

Важливою подією для розвитку системи олімпійської освіти у світі, стало проведення XII Олімпійського конгресу (Париж, 1994 р.), під час якого президент Міжнародного олімпійського комітету Хуан Антоніо Самаранч, зазначив, що олімпійська освіта повинна реалізовуватись на всіх рівнях суспільства та всіма національними мовами; у заключному документі Конгресу зазначено: «Усім членам олімпійського руху рекомендовано об'єднати зусилля у справі інтенсифікації етичних, культурних і виховних цінностей олімпізму, а також розширення сфери спорту. Практика спорту є важливою формою виховання, яку необхідно впроваджувати, особливо у школах та інших виховних установах...» [11].

Дослідження дозволяють говорити про те, що якщо у ХХ ст. олімпійська освіта розглядалась переважно як педагогічний процес, спрямований на поширення інформації про значущість олімпійського спорту, то сьогодні зміст «олімпійської освіти» істотно розширився і охоплює такі складові, як мультикультуралізм в олімпійському спорті, екологія, новітні технології, включно із кіберспортом, антураж спортсмена тощо. Отже, сьогодні зміст олімпійської освіти, базуючись на ціннісному потенціалі олімпійського спорту, відповідає актуальним питанням сьогодення, що дозволяє говорити про доцільність її інтеграції в систему освітньої роботи зі шкільною та студентською молоддю.

Система олімпійської освіти в Україні бере свій початок зі створення Олімпійської академії України (1991 р.). Сьогодні реалізація системи олімпійської освіти, як складова національної системи освіти передбачає функціонування двох напрямів:

- загальноосвітнього;
- спеціально-освітнього.

Загальноосвітній напрям реалізації олімпійської освіти спрямований на популяризацію олімпійського спорту загалом та передбачає поширення серед різних верств населення, в першу чергу, серед молоді, що навчається, знань про історію олімпійського руху, його організаційні та правові основи, олімпійські цінності, символіку й атрибутику, видатних атлетів; цей процес реалізується, передовсім, у закладах освіти, однак, не обмежується цією сферою.

Спеціально-освітній напрям реалізації олімпійської освіти в освітньому процесі передбачає поглиблення базової підготовки студентської молоді у спеціалізованих (фізкультурно-спортивно орієнтованих) закладах вищої освіти або на відповідних факультетах, підвищення кваліфікації фахівців (в першу чергу вчителів фізичної культури та тренерів, викладачів закладів вищої освіти тощо); цей процес здійснюється шляхом впровадження відповідних навчальних дисциплін до навчальних планів, проведення наукових досліджень та підготовки кваліфікаційних робіт; а також участі у наукових форумах, конгресах, конференціях, симпозиумах, студентських олімпіадах.

Узагальнення існуючого матеріалу дало змогу виділити культурно-освітні проекти та програми, що реалізуються в Україні для шкільної (таб. 1) та студентської молоді, як складова системи олімпійської освіти.

Таблиця 1

Культурно-освітні проекти та програми, що реалізуються для учнівської молоді України

Всеукраїнські культурно-освітні проекти	Всеукраїнські конкурси серед учнівської молоді	Науково-дослідна робота
<ul style="list-style-type: none"> • Всеукраїнська мережа шкіл олімпійської освіти; • Олімпійський урок; • Мала Олімпійська академія; • Діти – олімпійська надія України; • Малі Олімпійські ігри; • Do Like Olympians; • # Olympic Lab; • Олімпійська книга; • Рубрика «Олімпійська освіта» в науково-методичному журналі «Фізичне виховання в школі»; • Всеукраїнські семінари для керівників закладів загальної освіти, вчителів та методистів та ін. 	<ul style="list-style-type: none"> • Всеукраїнський культурно-освітній фестиваль «Олімпійське лелечення»; • Всеукраїнський культурно-освітній фестиваль «Швидше, вище, сильніше, разом»; • Всеукраїнський конкурс на кращу модель школи з олімпійської освіти; • Конкурс на кращий дитячий малюнок; • Олімпійський спорт і література; • Вікторина «Знавець олімпійського спорту»; • Всеукраїнські змагання для учнів ДЮСШ «Діти – олімпійська надія України» 	<ul style="list-style-type: none"> • Твій перший олімпійський путівник; • Олімпійський щоденник; • Енциклопедія олімпійського спорту в запитаннях і відповідях; • Серія навчальних посібників, присвячених Олімпійським іграм; • Олімпійські плакати; • Настільна гра «Олімпійські перегони»; • Настільна гра «Олімпійське лото»;

Таблиця 2

Культурно-освітні проекти та програми, що реалізуються для студентської молоді України

Освітня діяльність	Всеукраїнські конкурси серед студентської молоді	Науково-дослідна робота
<ul style="list-style-type: none"> • Підготовка навчальних видань; • Відкриття кафедр олімпійського спорту; • Розробка навчальних програм та викладання навчальних дисциплін: олімпійський спорт, олімпійська освіта, олімпійський рух у сучасному суспільстві, культурна спадщина олімпійського спорту та ін.; • Відкриття магістерської програми «Олімпійський спорт і освіта»; • Відкриття Навчально-наукового олімпійського інституту НУФВСУ 	<ul style="list-style-type: none"> • Всеукраїнська студентська олімпіада зі спеціальності фізична культура і спорт; • Всеукраїнська студентська олімпіада з іноземних мов «Студент і олімпійський спорт»; • Всеукраїнський конкурс на призи Олімпійської академії України 	<ul style="list-style-type: none"> • Міжнародна конференція «Молода спортивна наука України»; • Міжнародна науково-практична конференція «Молодь та олімпійський рух»; • Підготовка курсових, кваліфікаційних та дисертаційних робіт; • Участь у розробці наукових тем, що виконуються фахівцями закладів освіти

Дослідження дозволяють відзначити, що в рамках вітчизняної системи освіти, як в закладах загальної, так і вищої освіти програми та проекти, спрямовані на залучення учнівської молоді до ціннісного потенціалу олімпійського руху, можна розділити на: проекти, конкурси та науково-дослідну роботу.

Висновки

1. Освіта – фундамент розвитку суспільства, а її якість забезпечує економічну стабільність, соціальну захищеність, правовий захист громадян країни.
2. Олімпійська освіта – повноцінна складова загальної системи освіти, що спрямована на формування ключових компетентностей в учнів через ознайомлення з історією олімпійського руху, особливостями взаємодії з політикою, економікою, залученням через різноманітні активності до ціннісного потенціалу олімпійського спорту тощо.
3. Система олімпійської освіти, як складова національної освіти реалізується в двох напрямках: загальноосвітньому, що спрямований на поширення знань та залучення різних верств населення до ціннісного потенціалу олімпійського руху та спеціальноосвітній, що спрямований на вдосконалення ключових компетентностей фахівців галузі.

Перспективи подальших досліджень полягають в розробці шляхів залучення учнівської та студентської молоді до програм та проєктів, що реалізуються в країні в рамках розвитку системи олімпійської освіти.

Література

1. Булатова М., Платонов В. Олимпизм и олимпийское образование: история, современность, будущее. Наука в олимпийском спорте. 2018.(4):4-27.
2. Булатова М.М., Бубка С.Н., Платонов В.М. Олімпійський спорт у системі гуманітарної освіти: навчальне видання. Київ: Перша друкарня, 2019. 912 с.
3. Єрмолова В.М. Олімпійська освіта: теорія і практика: навч. посіб. Київ, 2011. 335 с.
4. Закон України Про освіту. [Internet]. [цитовано 2024 Серп 10]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
5. Освіта та її функції і зв'язок з іншими науками - Загальна соціологія - Підручники для вузів онлайн (pidru4niki.com) [Internet]. [цитовано 2024 Серп 10]. Доступно: https://pidru4niki.com/15130616/sotsiologiya/osvita_funktsiyi_zvyazok_inshimi_naukami
6. Coubertin P. *Pedagogie sportive*. Nouvelle Edition. Lausanne: Bureau international de Pedagogie sportive; 1919. p. 128.
7. Coubertin P. *The Olympic Idea*. Lausanne: Karl-Diem-Institut; Editions Internationales, Olympis; 1966.
8. Cultural and scientific co-operation on the basis of equality and mutual interest as an important factor in strengthening peace, friendship and reciprocal understanding among peoples; report of the Director-General <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000070215>
9. Resolution adopted by the General Assembly on 6 July 2017. [Internet]. [цитовано 2024 Серп 10]. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/9d/A_RES_71_313_E.pdf
10. Universal Declaration of Human Rights. [Internet]. [цитовано 2024 Серп 10]. Доступно: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>
11. Olympic Congress 1994. [Internet]. [цитовано 2024 Серп 10]. Доступно: <https://olympics.com/ioc/paris-1994-olympic-congress>

References

1. Булатова М., Платонов В. Олимпизм и олимпийское образование: история, современность, будущее. Наука в олимпийском спорте. 2018.(4):4-27.
2. Булатова М.М., Бубка С.Н., Платонов В.М. Олімпійський спорт у системі гуманітарної освіти: навчальне видання. Київ: Перша друкарня, 2019. 912 с.
3. Єрмолова В.М. Олімпійська освіта: теорія і практика: навч. посіб. Київ, 2011. 335 с.
4. Закон України Про освіту. [Internet]. [цитовано 2024 Серп 10]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
5. Освіта та її функції і зв'язок з іншими науками - Загальна соціологія - Підручники для вузів онлайн (pidru4niki.com) [Internet]. [цитовано 2024 Серп 10]. Доступно: https://pidru4niki.com/15130616/sotsiologiya/osvita_funktsiyi_zvyazok_inshimi_naukami
6. Coubertin P. *Pedagogie sportive*. Nouvelle Edition. Lausanne: Bureau international de Pedagogie sportive; 1919. p. 128.
7. Coubertin P. *The Olympic Idea*. Lausanne: Karl-Diem-Institut; Editions Internationales, Olympis; 1966.
8. Cultural and scientific co-operation on the basis of equality and mutual interest as an important factor in strengthening peace, friendship and reciprocal understanding among peoples; report of the Director-General <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000070215>
9. Resolution adopted by the General Assembly on 6 July 2017. [Internet]. [цитовано 2024 Серп 10]. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/9d/A_RES_71_313_E.pdf
10. Universal Declaration of Human Rights. [Internet]. [цитовано 2024 Серп 10]. Доступно: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>
11. Olympic Congress 1994. [Internet]. [цитовано 2024 Серп 10]. Доступно: <https://olympics.com/ioc/paris-1994-olympic-congress>